

ჯერომ სელინჯერი
კლდის პირზე,
ჭკაკის ყანაში...

ჯერომ სელინჯერი
კლდის პირზე, ჭვავის ყანაში...

J. D. Salinger
THE CATCHER IN THE RYE

ინგლისურიდან თარგმნა გია ჭუმბურიძემ

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2006, 2016
ყველა უფლება დაცულია.

© 1945, 1946, 1951 by J. D. Salinger
Copyright renewed 1973, 1974, 1979 by J. D. Salinger
All rights reserved.

ISBN 978-9941-11-523-3
www.diogene.ge

I

ისე, თუ მართლა ჩემი ამბის გაგება გინდათ, არ დამინყოთ ახლა – სად დაიბადეო, შენი საცოდავი ბავშვობა სად გაატარეო, მშობლები კიდე რას საქმიანობდნენ შენამდეო და საერთოდ, მთელი ეს ბაზარი დევიდ კოპერფილდის სტილში... მართალი გითხრათ, სულაც არ მეპიტნავენ ამ ძველმანებში ქექვა. ჯერ ეს ერთი და გული მერევა ამეებზე, მერე კიდე, ჩემებს აქეთ თავისი დაემართებოდათ, მათზე რო დამენყო რალაც-რალაცების მოყოლა. ეგეთი რამეები მაგრა გულზე ხვდებათ, მამაჩემს განსაკუთრებით. არა, ისე არა უშავთ რა – კაი ტიპები არიან და რამე, ოღონდ ძან ბუტიები და უცბად იქუშებიან ყველაფერზე. ბოლო-ბოლო, არც იმას ვაპირებ ახლა მთელი ჩემი CV ჩამოგიკაკლოთ – უბრალოდ მოგიყვებით, რა სიბრიყვეც გადამხდა თავს ამ შობა-ახალწლებზე, სანამ ის რალაც ჭირი მეტაკებოდა და აქაურობას მოვაკითხავდი ჯანზე მოსასვლელად. დიბის ხო უკვე ველაყბე და იმაზე მეტი ან თქვენ რა უნდა გითხრათ, დიბი კიდე ჩემი ძმაა და ამბავი. ლამის ყოველ კვირა ჩამოდის ჩემს სანახავად – ჰოლივუდი რა ისე შორია რო ამ დამპალი ადგილიდან – და იმ თვეში იქნებ სულაც მომამშოროს აქაურობას. იაგუარით დაგრიანებს ჩვენი დიბი, მაგარი რამეა, მოცუტქნული და საათში 200 კმ-ით. მაგისტვის არაფერია. რა მოხდა მერე, სულ რალაც \$4.000 თუ ყვლიპა, მეტი ხო არა. თანაც ფული

ახლა ჩეჩქივითა აქვს დიბის. აბა ის იყო კარგი, გამოუსვლელად რო იჯდა სახლში და ნაღდ მწერლობას ჩემულობდა? ერთი კი მართლა კარგი რამის წიგნი გამოუვიდა, ის მოთხრობები – „გადამალული ოქროს თევზი“ ერქვა. იმათგან საუკეთესოც ეგ იყო – პატარა ბიჭი რო ოქროს თევზს დაითრევს და ცალი თვალითაც არავის ანახებს, აქაოდა საკუთარი ფულით, ნაღდზე მაქ ნაყიდო. ლამის ჩემი დამემართა. ახლა ჰოლივუდშია ჩვენი დიბი, ასე ვთქვათ, დახურდავდა. თუკი რამეა უვარგისი ამქვეყნად, სწორედ ეგ სულელური სერიალებია. ახლა არ მითხრათ, არაო.

მოდით რა, იმ დღიდან დავიწყებ, პენსის პრივილეგირებულ სკოლას რო დავადე და წამოვედი. ეგ ეიჯერსთაუნშია, პენსილვანიის შტატში, ეგება და გაგიგიათ კიდევ. ბოლო-ბოლო, მაგათ რეკლამას ყოველ მეორე ფერად ჟურნალში ნახავთ, თანაც გაშლილ გვერდზე – ცხენს მომჯდარი ვილაც დაზმანული პიჟონი რო ქვის ღობეს ევლება, თითქოსდა პოლოს თამაშის გარდა პენსიში მეტი საქმე არც არაფერი ქონდეთ. მამა უცხონდათ, ცხენი წამლად არ მინახავს იმ არემარეში. თანაც რეკლამას მუდამ ერთი და იგივე რალაცა აწერია: „1888 წლიდან მოყოლებული, ჩვენს სკოლას მხოლოდ სავსებით ჩამოყალიბებული, უდრეკი ხასიათის, საღად მოაზროვნე ახალგაზრდები ამთავრებენ!“ ბლა-ბლა-ბლა... ცარიელი სიტყვების ბლაყუნი! იქაც იგივე ყალიბებია, რაც ნებისმიერ სხვა სკოლაში. ჩემდათავად, არც გაუდრეკავი შემხვედრია იქ ვინმე და არც საღი აზრის პატრონი. ჰა და ჰა – იქნებ ერთი-ორი. ეგეც ბევრია. და ისინიც იმთავითვე ეგეთები თუ მოვიდნენ პენსიში.

ასეა თუ ისე, შაბათი დღე იყო და სექსონ-ჰოლის გუნდთან გვექონდა მორიგი შეხლა. ეგ ისედაც ერთი რამის ამბად ითვლებოდა იქა, და სეზონის ბოლო მატჩის ნაგება ხო მთლად თავის მოჭრას უდრიდა მოკლედ, ან გამარჯვება, ან სიკვდილი! მახსოვს, დღის სამი საათი იქნებოდა, რალაც ეშმაკად მაინცადამაინც თომსენის გორაზე ავიძვერი, სადაც ერთი დაფეხვილი ზარბაზანი უდგათ, ჯერ კიდევ კოლონიების ჯანყიდან შემორჩენილი და ხელისგულივით მოჩანს საფეხბურთო მოედანიცა და ზედ წინდაუკან უთავბო-

ლოდ მორბენალი ემჯეუებიც.¹ ტრიბუნებს კარგად ვერც ვხედავდი, მხოლოდ ჩვენების ღრიანცელი მესმოდა, აკი მთელი სკოლა იქ იყო, ჩემ გარდა – სექსონ ჰოლელეების მეჩხერი წამოძახილები კი კანტიკუნტად თუ აღწევდა ჩემამდე, რადგან სტუდენტების გუნდებს გასვლებზე მხოლოდ მთლად თავგადაკლული ფანები თუ დაყვებიან ხოლმე.

გოგოები ამ სანახაობას დიდად არ ეტანებიან. თუმცა ისიც ითქვას, სტადიონზე თითო გოგოს შემოყვანის უფლება მხოლოდ უფროსკლასელებს ქონდათ. თქვენ რაც გინდათ ისა თქვით, და დიდი საზიზღარი წეს-კანონები კი შემოიღეს, ღმერთმანი. რა მოხდა ისეთი, არ შეიძლება კაცი ხანდახან გოგოების მარაქაში გაერიო, თუნდაც მხოლოდ სულელურად ფხუკუნებდნენ და ცხვირსახოცებს აფრიალებდნენ და რალაც ეგეთები? აი, ის სელმა თერმერი – ჩვენი დირექტორის ქალიშვილი – სულ იქ იყო ხოლმე წამოსკუპული, მატჩს არ გააცდენდა, მაგრამ რად გინდა – მაგნირებზე გული არ მიმდიოდა. ისე, ხასიათებით ურიგო გოგო არ იყო – ერთხელაც ეიჯერსთაუნიდან მოვდივარ ავტობუსით და გვერდიგვერდ აღმოვჩნდით, დავეკონტაქტე და თითქოს მესიმპათიურასავით. ოღონდ ცხვირი კი ნამეტანი გრძელი ქონდა, ფრჩხილებიც ძირამდე დაკვნეტილი და მკერდზეც კაბის ქვეშ იმდენი რალაცა ამოედო, მაგ ზომისა ნალდად ვერ ექნებოდა. რალაცნაირად შემეცოდა კიდეც. უფრო კი ის მომეწონა, ტვინი რომ არ გამიბურლა თავის პრაფესორა მამიკოზე ლაქლაქით. იქნებ სულაც აზრზე იყო, რა ხვითოც ჰყავდა.

თომსენის გორადან კიდე იმიტო ვადვენებდი თვალს თამაშს, რო სტადიონზე არ მიმესვლებოდა: სწორედ იმ დღის ჩამოსული ვიყავი ნიუ-იორკიდან, იმ ჩემის ცოდვით სავსე მოფარეკავეთა გუნდთან ერთად. ვილაცამ და რატომღაც გუნდის კაპიტნად ამირჩია – ბედი არ გინდა... მაკბარნის სკოლას უნდა გავჯიბრებოდით, ოღონდ შეხვედრა ჩაიშალა. რატო და იმიტო, რო მთელი ჩვენი აღჭურვილობა მეტროში დამრჩა. წამდაუნუნე კედელზე გაკრულ სქე-

---

¹ მურტალი ჯანების პატრონი (მოძვ. სლენგ.).

მას ვაშტერდებოდი, ემანდ ჩვენი სადგური არ გამომჩრჩეს-მეთქი; მერე სულ ამეზნა თავგზა და ამიტომაც იყო, დროზე ადრე, სამის ნახევარზე დავბრუნდით პენსიში. მადლობის მაგივრად, გუნდი სრული შემადგენლობით გამებუტა და მთელი გზა სიტყვა არ გამოუგდიათ ჩემთვის. დიდი მაზალო ხალხია, ღმერთმანი.

მეორე მიზეზი კიდევ ის იყო, ბებერი სპენსერისათვის უნდა შემევლო გამოსათხოვებლად. ეგ ჩვენი ისტორიის მასწავლებელია, გრიპი შეეყარა და ვიფიქრე, იქნება შობის არდადეგებამდე ველარც ვინახულო-მეთქი. იმან კიდევ წერილი აფრინა ჩემთან – მინდა განახო, სანამ შინ გაემგზავრებოდეთ. იცოდა, პენსიში დამბრუნებელი აღარ ვიყავი.

აი, მაგის თქმა კი დამავინწყდა თქვენთვის. საქმე ისაა, უკვე გამოგდებულიც ვიყავი. უკან დასაბრუნებელი პირი არც მქონდა – ოთხი საგანი ჩავაფლავე და რა ვიცი, ჯანდაბა... რამდენჯერმე გამაფრთხილეს, ყურები გამოიფხიკეო – განსაკუთრებით მაშინ მომდგნენ, შუა სემესტრში, როცა მშობლები ჩამომივიდნენ უფ. თერმერთან ბჭობის გასამართად. მაგრამ რა გინდა რა – ფეხებზე დავიკიდე და გულზეც მომეშვა. ოღონდ ეგ იყო, საბოლოოდ მაინც გამომაპანლურეს. საზოგადოდ, გარიცხვები მეტად ხშირია პენსიში: მაღალი აკადემიური მაჩვენებლებისათვის იბრძვიან, ნამდვილად.

ახლა, დეკემბერი იყო და იმ დედაიმასქნებულ გორაზე ისე ციოდა, როგორც დედაბრის უბეში. მე კიდევ მარტო ანორაკი მქონდა და ნამოლებული და არც ხელთათმანები და არც არაფერი. წინა კვირას საკუთარი ოთახიდან ამნაპნეს ჩემი ჯილა აქლემისბენვიანი ქურთუკი თავის ხელთათმანებიანად. რამე რო იყოს, ეს ჩვენი პენსი ბაცნებითაა სავე. ვითომ სულ ნარჩევი მდიდარი კაიოჯახიშვილები არიან, მარა რად გინდა: რაც უფრო ძვირიანია სკოლა, მით მეტი ბაცანა ხვდება იქ, მე გეუბნებით. მოკლედ, ვზივარ ამ ნაშთის ძველის დიდებისა თანა, თამაშს თვალს ვადევნებ და კაკლები მეთოშება. ისე, ცოდვა გამხელილი ჯობია და თამაში სულ ქინძზე მეკიდა, უფრო რალაც გამომშვიდობების ამბავში ავბლაცუნდი იქ. რამე რო იყოს, რამდენი სკოლა და საცხოვრებელი ადგილი გამო-

მიცვლია, თავში აზრადაც არ მომსვლია გუდ-ბაი მაი ლავ, გუდ-ბაი და ეგეთები – უბრალოდ, როცა მიდიხარ, უნდა გრძნობდე რო რა-ლაცას ტოვებ. თორე მერე უარესია.

გამიმართლა. სულ უცაბედად ისეთი რამე მომაგონდა, წამში გავიაზრე – მართლა საბოლოოდ ვითესებოდი იქიდან. გამახსენდა, მე და რობი ტიჩენერი და პოლ ქემბელი რო ვბურთაობდით სკოლის შენობის წინ... არა უშავს ბიჭები იყვნენ, ეს მეორე – ტიჩენერზე ვამბობ – განსაკუთრებით. სადილობის დრო იყო და მალე ჩამობნელდა კიდევ, ოღონდ ჩვენ რა გვეტაკა ეგეთი – ბოლოს უკვე ხეირიანად ბურთსაც ველარ ვარჩევდით სიბნელეში, მაგრამ მაინც ვერ ვეშვებოდით. მოგვინია. იმ ჩემის ბიოლოგიის მასწავლებელმა, ბ-ნმა ზამბესიმ გამოყო თავი ფანჯარაში და დაშლა გვიბრძანა. აი, ეგეთი პატარა რამე გაგახსენდება და თითქოს ვილაცა აქეთ გემშვიდობებო. ესეც საკმარისი იყო ჩემთვის – გამოვტრიალდი და მოხუცი სპენსერის სახლისაკენ დავეშვი. ენტონი-უეინ-ავენიუზე ცხოვრობდა, სტუდენტალაქის გარეთ.

თომსენის გორადან ჩამოვძულდი და ქუჩას რო მივადექი, მერელა მოვიბრუნე სული. სიმართლე გითხრათ, სუნთქვა ვერა მაქვს რიგზე დაყენებული. ანკი საიდან მექნება, გაქანებული მწველი ვარ. ანუ ვიყავი. აქ მაგაზეც ამაღებინეს ხელი. მეორეც კიდე, მთელი მტკაველით ავიწონე შარშან. ალბათ ეს ოხერი ტუბერკულოზიც მაგიტო შემეყარა და ახლა აქ ამოვყავი თავი – ამ სულელური სისხლის ანალიზების აღებებითა და მთელი ამბებით. სხვა მხრივ სავსებით ჯანმრთელი ვარ, რა მიჭირს.

მერე ისევ დავგაზე – ღმერთმა უწყის რატო. უბრალოდ, მსიამოვნებდა ეტყობა, თავის განვალება. ქვაფენილი მთლად მოყინული იყო და კინალამ მოვჯექი. მერე კიდე, ქუჩა რო გადავჭერი, ისე მომეჩვენა თითქოს გავქრი-მეთქი... გეუბნებით, რალაც გარეკილი დღე იყო, უმზეო, თოში, სალამოც ეგეთივე და ეტყობა, რამდენი ქუჩას გადახვიდოდი, იმდენი უნდა მოგჩვენებოდა რო ქრები... მერე იყო და კარი კინალამ ჩამოვილე რეკვით. სიცვივისაგან ყურები მენვოდა უკვე და თითებსაც ძლივს ვამოძრავებდი. „მიდი, მიდი!“

– ვიძახდი გუნებაში, – „გააღეთ რა ვინმემ ეს დასანავავი კარი!..“ როგორც იქნა, თვით ქალბატონმა სპენსერისამ ინება ჩემი შიგ შუშ-ვება. მოახლე და რამე ეგეთები მაგათ არ იციან – ასე ვთქვათ, ფულში არ იხრჩობიან სამაგისოდ.

„ჰოლდენ!“ – ხელები გაასავსავა ქ-ნმა სპენსერმა. – „რა კარგია რომ მაინც შემოგვიარე! შემო, შემო, სულ გაყინულხარ!“ მგონი მართლა გაუხარდა ჩემი დანახვა. ასე მგონია.

ნამსვე დერეფანში ვდურთე თავი. „როგორ გიკითხოთ, მისის სპენსერ?“ – ვეკითხები. „ბატონი სპენსერი როგორაა?“

„ჯერ ეგ რაღაცა გაიძრე“, – მეუბნება. ჩემი შეკითხვა მგონი არც გაუგია. ცოტას წაიყრუებდა, ხომ იცით. ანორაკი იქვე ჩამოკიდა, კედელზე. მე კიდე ზრდილობისათვის თმებზე გადავისვი ხელი, ვითომდა წესრიგში მოსაყვანად. არადა, მუდამ სალდათურად, მოკლეზე მაქ აკრეჭილი და სავარცხელიც არასოდეს მიხმარია. „როგორ ბრძანდებით, მისის სპენსერ?“ – დავეკითხე ისევ, ოღონდ ამჯერად უფრო ხმამაღლა, იქნება და ახლა მაინც გაეგონა.

„მშვენივრად, ჰოლდენ, მე – მშვენივრად. შენა?“ – ისე მეკითხება, კოჭებში ეტყობა, ბებერმა სპენსერმა უკვე ჩაუჟაკლა ჩემი გარიცხვის ამბავი. „რა მიჭირს, – ვეუბნები. – მისტერ სპენსერი რასა იქმს? კაცურად გაუძლო გრიპს?“

„კაცურად კი არა... მართლა დიდი ბავშვივით იქცევა, მეტი არაფერი. თავის ოთახშია. შედი, შედი, რა გერიდება.“

ორივეს თავ-თავისი ოთახი ჰქონდა და რამე. სადღაც სამოც-დაათს მიკაკუნებულნი კი იქნებოდნენ, თუ მეტი არა. ოღონდ თავისას მაინც იღებდნენ ამ ცხოვრებისაგან, ბებრუცანები უძახე შენ. ცუდად არ გამიგოთ – უბრალოდ, რაც მეტს ფიქრობ სპენსერისთანა ხალხზე, მით უფრო გიჩნდება იმის ჭია, ნეტა რისთვის და რატო ცხოვრობს ამ ქვეყანაზეო. სულ დაფეხვილივით გამოიყურებოდა, ველარც წელში იხრებოდა ხეირიანად და როცა კლასში, დაფასთან, ცარცის ნატეხი გამოუხსლტებოდა ხოლმე თითებიდან, წინა რიგში ვილაც უნდა ამდგარიყო, აელო და მიეწოდებინა. ძან მძიმე ამბავია, მე თუ მკითხავთ. ოღონდ ეგეცაა, თუ ზედმეტად არ მიიტანდი გულთან, არც ისე ცუდად აწყობილი ცხოვრება ჰქონდა, რამე რო იყოს. ერთხელაც მე და კიდე რამდენიმე ბიჭი დაგვპატიჟა ცხელი შოკოლადის სანრუპავად და თან ნავახოს ტომის ქალების ხელით მოქსოვილი ერთი გაცრეცილი საბანი გვაჩვენა – ბებერ სპენსერსა და მის ცოლს იელოუსთოუნის ეროვნულ ნაკრძალში დაუთრევიათ ვილაც ინდიელისაგან. ზედ ეტყობოდა, ძან-ძან ამაცობდა ნავაჭრით. აი, სწორედ მაგაზე ვამბობ: ვილაცა ცას გამოკერებული ბებრუხანა გგონია, ცალი ფეხი სამარეში უდგასო ფიქრობ, ის კიდე იაფად ნაშოვნ ქრელ საბანს შეჭხარის. პანია ცხოვრებისეული სიამოვნებანი.

კარი მოლიავებული ჰქონდა, ოღონდ მე მაინც დავაკაკუნე – ისე, ზრდილობისათვის. თვითონ ტყავის დიდ სავარძელში იჯდა, სწორედ იმ საბანში გამოფუთული. ირიბად გამომხედა. „შენა ხარ, კოლფილდ? შემო, მანდ რას დაყუდებულხარ!..“ მუდამ ასეთი ხაფი ხმით გელაპა-რაკებოდა კლასგარეთ. ზოგჯერ უკვე ნერვებზეც მოქმედებდა.

შევაბიჯე და წამსვე ვინანე, აქ რამ მომიყვანა-მეთქი. *ეთლენთიქ მანსლის ფურცლავდა*, გარშემო სულ წამლის შუშები და კოლოფები ქონდა შემოწყობილი, სუნი კიდე ისეთი იდგა, როგორც დანტისტის კაბინეტში. დამთრგუნავი სანახაობა იყო. ავადმყოფების მონახულება ისედაც არ მახატება გულზე, ბებერ სპენსერს კიდე ის თავისი დაფხავებული, ფერგადასული ხალათი შემოეცვა და მთლად საიმქვეყნოდ გადადებულს გავდა. საერთოდ არ მიყვარს, მოხუცი ხალხი რო პი-ჟამებსა და საბანაო ხალათებში დაიზმანება. ჩავარდნილი მკერდი მოუჩანთ და გაძვალტყავებული ფეხები. ზღვისპირას და ეგეთ ადგილებში კიდე – ავადმყოფურად უმზეური ცვილისფერი კანი. „გამარჯობათ, სერ,“ – ვეუბნები, „თქვენი წერილი მივიღე. დიდი მადლობა.“

აკი გითხარით უკვე, თვითონ მომწერა – დამემშვიდობე, სანამ არდადეგებზე წახვალ, იქნებ მეტი ველარც განახო. „წერილის გამოგ ზავნა აბა რა საჭირო იყო, ჩემითაც გინახულებდით.“

„ერთი აქ ჩამოჯექი“, – მოხუცმა ლოგინის კიდეზე მიათითა.

დავჯექი. „გრიპის საქმე როგორაა, სერ? ვერაა კარგი ამბავი.“

„ჩემო კარგო, მე ანი კარგად თუ ვიგრძნობ თავს, ესე იგი დროა ექიმს გამოფუძახო“, – მეუბნება. მერე საკუთარ ენამახვილობაზე ლამის ჩაბჭირდა. როგორც იქნა, თავს კონტროლი გაუნია, წელში გაიმართა და მეუბნება: „ფეხბურთზე რატომ არა ხარ? მეგონა დღეს დიდი რამ თამაში იყო.“

„არი, როგორ არა. მეც ვიყავი. სულ ახლახანს ჩამოვედი ნიუ-იორკიდან, მოფარეკავებთან ერთად.“ ღმერთო, ქვასავით საწოლი ქონდა.

უცბად მოიღუშა. ვიცოდი, ასეც იზამდა. „მამ, გვტოვებ, არა?“ – მეკითხება.

„დიახ, სერ. მგონი ეგრეა.“

როგორც წესი და რიგია, თავის ქნევას მოჰყვა – ღრმა სინანულის გამოსახატავად. ოღონდ ეგეთი გაშმაგებული თავის კანტურის სხვა ვინმეს შეძლებოდა, ჩემს დღეში არ მინახავს. ან თუ თავისას ფიქრობდა რაღაცას, ან სულაც სიბერემ უნია და ჟამი-ჟამ აზრზეც არ იყო, რას შვებოდა.

„რაო დოქტორმა თერმერმა – რა მინდაო? გავიგე, დიდხანს შერჩენილხარ მის კაბინეტში.“

„კი, ეგრე იყო. ორი საათი მაინც მაყურყუტა თავისთან.“

„მერე, რა გითხრა?“

„ასეო, ისეო, ხომ იცი, ცხოვრება თამაშიაო და მთელი ამბავი. მერე კიდე, ამ თამაშის წესები ყველამ უნდა დაიცვასო. წყობიდან არ გამოსულა, უბრალოდ ჭკუას მარიგებდა, თავის ჭკუაში. ხომ გესმით.“

„ეს კი მართალი უთქვამს, ხომ იცი. ცხოვრება მართლა თამაშია და წესებიც უნდა დაიცვა.“

„ვიცი, როგორ არა.“

თამაში არა, ის კიდე... გავკარი ეგეთ თამაშს... თუ არჩევანი შენზეა და მაგრებში მოხვდი – ხო კაი, თუ არადანი გერგო და კაცი არა გყავს მხარში ამომდგომი, მაშინ რალას შვები? რალა დაგრჩენია? ჩემი ფხეები.

„თერმერმა უკვე შეატყობინა შენს მშობლებს?“ – მოხუცი სპენსერი მეკითხება.

„მითხრა, ორშაბათს ვაპირებ მივწეროო.“

„შენ ჯერ არაფერი მიგიწერია?“

„არა, სერ. ოთხშაბათს ჩავალ და ბარემ თვითონ ვეტყვი.“

„მერე, გაუხარდებათ გგონია?“

„რა გითხრათ... მაგრა არ ესია მოვინებათ“, ვეუბნები. „უკვე მეოთხე სკოლას ვიცვლი.“ ახლა მე მოყვევი თავის ქნევას. ვაქნევ და ვაქნევ. „ასეა“, – ვამბობ. ვამბობ და ვამბობ. „ასეა და...“ – სამჯერ თუ ოთხჯერ მაინც გავიმეორე. არ ვიცი, სიტყვების მარაგი არ მყოფნის თუ მართლა ბავშვურად ვიქცევი ხოლმე ხანდახან. მაშინ თექვსმეტი წლისა ვიყავი, ახლა უკვე ჩვიდმეტის, მაგრამ ზოგ-

ჯერ მაინც ბავშვივითა ვარ. მაზალო რამეა, ღმერთმანი, – მეტრა ოთხმოცდაათს ვუნევ და თმაშიც ჭალარა მაქ გარეული. მართალს გეუბნებით – მარჯვენა საფეთქელი სულ გადათეთრებული მაქვს. ბავშვობიდან ასე ვარ. არადა თორმეტი წლისასავით ვიქცევი ხოლმე. ყველა მაგას არ მეუბნება? მამაჩემი კიდე განსაკუთრებით. სადღაც მართლები არიან, მაგრამ არც მთლად ასეა საქმე. ხალხს კიდე გონია, როგორც იმათი თვალი ხედავს, ყველაფერი ისეა ამ ქვეყანაზე. მე, ჩემდათავად, მეტი დარდი არა მაქ, ოღონდ ხანდახან კი მართლა გულს მიწყალებენ ხოლმე ასაკის შესხენებით. ბოლო-ბოლო, ხომ გითხარით, არც მთლად ეგრეა-მეთქი საქმე – ზოგჯერ მთლად ზრდასრულივით ვიქცევი, ოღონდ ხალხი ამას ვერც ამჩნევს. საერთოდ, ხალხი რას ამჩნევს რო?

მოხუცი სპენსერი თავის კანტურს განაგრძობდა, ოღონდ ყველა სიკეთესთან ერთად, ახლა ცხვირის ჩიჩქნასაც მოჰყვა. ეტყობა იფიქრა, მარტონი ვართ და არა უშავსო. მე რა, მაგრამ მაინც უსიამოა, კაცი რო ასე გამოშტერდება.

მერე უცბად ასეთი რამ დააბრეხვა, სიტყვასიტყვით: „პატივი მქონდა შენი მშობლები გამეცნო, დოქტორ თერმერს რომ ეწვივნენ გასასაუბრებლად. ღირსეული ხალხია, მე და ჩემმა ღმერთმა“.

„დიახ, სერ. არიან, კი. ნამდვილად.“ აი ეს მესმის. ღირსეული ხალხი. ასეთი რამის გაგონებაზე სულ პრუნუნი მინდება. აზრზე მოდით, რა გამოთქმები არ მოსდით ხოლმე თავში. ყალბზე-ყალბი.

ანაზდად ბებერმა სპენსერმა ისეთი სახე დაიყენა, თითქოს რაღაცა ძან ბრძნული და ჩემთვის სასიკეთო მოაფიქრდო, სავარძელშიც გაიჯგო და იმ თავის *ეთლენთიქ მანსლის* ნამოავლო კიდეც ხელი, ოღონდ სულ ტყუილად. მეტი რომ ვეღარაფერი იღონა, ჟურნალი მოისროლა ლოგინისაკენ, მაგრამ ააცილა. სულ ერთი ბენოთი, მაგრამ მაინც ააცილა. ნამოვდექი, მუხლზე დავიფერთხე და ლოგინზე დავდე. აი, მაშინ უკვე მიღალატასავით ნერვებმა და აქედან დროზე უნდა დავახვიო-მეთქი, გავიფიქრე კიდეც, რადგან აშკარად რაღაც დიადი შეგონების გადმოფრქვევას ეპირებოდა. დიდი ამბავი. მაგას კიდე გაუძლებდა კაცი, ოღონდ ამ ნამღების

სუნმა და ბებერი სპენსერის დაფხავებული ხალათის, და დალაქავებული პიჟამის, და გაცრეცილი სახის ყურებამ მომილო ბოლო.

გუმანმა არ მიმტყუნა. „მაინც რა გემართება, ყმანვილო?“ – მეკითხება მკაცრად. „რამდენი საგანი გქონდა ამ სემესტრში ჩასაბარებელი?“

„ხუთი, სერ.“

„და რამდენში ჩაგჭრეს?“

„ოთხში.“ საკუთარ უკანალს ცოცხათი ადგილი მოვუნაცვლე. ამისთანა ჩაქვავებულ ლეიბზე ჯერ არ ვმჯდარვარ, ღმერთმანი. „ინგლისური უპრობლემოდ ჩავაბარე“ – ვეუბნები. „ბოლო-ბოლო მთელი ეს ბეოვულფები და ლორდ რენდალები ჯერ კიდევ უუტონის სკოლაში დავამულამე. პრინციპში, ბევრი აღარც არაფერი მქონდა საზუთხი, მარტო თემები უნდა მენერა შიგადაშიგ.“

არც კი მისმენდა. ასე ჩვეოდა ხოლმე, ნესიერად არც გისმენდა, რას ეუბნებოდი.

„სრული უვიცი იყავი და იმიტომაც ჩაგჭერი ჩემს საგანში.“

„გასაგებია, სერ. რა გასაკვირია, სხვა რა უნდა გექნათ.“

„სრულიად არაფერი, ანუ ვერც ვერაფერი“. მერე ისევ დაამატა: „სრული უვიცი, დიახ“. აი ეს მაგიჟებს – კაცს ეთანხმები და ის მაინც თავისას მიერეკება. ახლა მესამედ დაატრიალა: „დიახ, სრული. საერთოდ მეეჭვება, ისტორიის სახელმძღვანელო ერთხელ მაინც გადაგეშალოს ამ მეოთხედში. როგორა?.. სიმართლე მითხარი.“

„ერთი-ორჯერ კი გადავხედესავით“, – ვეუბნები. არ მინდოდა გული ტკენოდა.

ისტორიის საგანი მაგისტვის ყველაფერი იყო.

„მაშ, გადახედესავით, არა?“ – სიტყვას მიბრუნებს, თან ძან დამცინავად. „აბა ერთი თქვენი საგამოცდო ნაშრომი მიბოძეთ... ეგერაა, თაროზე.“

აი ეს კი ნაღდად წელს ქვემოთ დარტყმა იყო, მაგრამ რა მექნა – ავდექი და მოვუტანე. მერე ისევ იმ ქვის სანოლზე ჩამოვჯექი. აზრზე არა ხართ, როგორ ვნანობდი – რა გამომშვიდობებობანა და ეგეთები ამიტყდა-მეთქი.

ბებერი სპენსერი კიდე ისე აზიზად ატრიალებდა ხელში ჩემს რვეულს, თითქოს გამხმარი ფუნა ყოფილიყოს ან რამე ამდაგვარი. „მამ ასე, ეგვიპტელებს ჩვენ ნოემბრის ოთხსა და დეკემბრის ორ რიცხვს შორის ვეცნობოდით. თქვენ, ყმანვილო, თავად აირჩიეთ ეს თავისუფალ თემად. ახლა, გნებავთ თქვენი ნაზრევი ნავიკითხოთ?“

„არც ისე, სერ. თუ წინააღმდეგი არ იქნებით.“

„ვიქნები, როგორ არ ვიქნები!“ – და მოჰყვა და მოჰყვა. ახლა მაგას რალა გააჩერებდა – საზოგადოდ, თუკი ნაღდი მასწავლებელი რამეს ამოიჩემებს, თავისას ყოველთვის გაიტანს.

„ძველი ეგვიპტელები თეთრკანიანთა უძველესი რასა იყო და ჩრდილო აფრიკაში სახლობდნენ. აფრიკა კიდე, მოგვხსენებათ, უდიდესი კონტინენტია აღმოსავლეთ ნახევარსფეროში.“

მე კიდე უნდა ვმჯდარიყავი და მთელი ეს აბლაუბდა მესმინა. მაგარი დარტყმა კი გავუშვი, ღმერთმანი.

„ეს მეგვიპტელნი მრავალმხრივ საინტერესონი არიან ჩვენთვის დღევანდელი გადასახედიდან. თანამედროვე მეცნიერებას ჯერაც ვერაფრით აუხსნია, რა კომპონენტებს იყენებდნენ ისინი თავიანთი მკვდრების შესაფუთად ისე, რომ საუკუნეების განმავლობაში გვამები არ ლპებოდა და არც არაფერი. გამოცანა ესე ნამდვილი გამონვევაა XX საუკ. მეცნიერთათვის.“

კითხვა შეწყვიტა და რვეული გადადო. უკვე ალაღად მეჯავრებოდა ეს კაცი. „ნაშრომი ესე, ასე ვთქვათ, აქ მთავრდება“. დაცინვას კაცი არ მოუკლავს, მაგრამ უკვე ხანმოთუელი ადამიანი-საგან ამგვარი რამის მოსმენა მაინც ნამეტანი იყო. „მაგრამ არის კიდეე ერთი პატარა მინაწერი, თუ გახსოვს, ფურცლის ბოლოში.“

„მახსოვს, როგორ არა.“ – ვეუბნები, თან ძაან სწრაფად, იქნება და მაგის ნაკითხვისაგან მაინც შეიკავოს-მეთქი თავი. გაგიგიათ?! იშტაზე იყო მოსული. ისევე გადაშალა:

ღრმად პატ. მისტერ სპენსერ!

(დაყენებული ხმით კითხულობდა, მთელი გრძნობით)

სულ ესაა რაც მაგ მეგვიპტელების თაობაზე გამიგია. ვერც მაინცადა-მაინც დავაინტერესე საკუთარი თავი, თუმცა თავად თქვენი ლექციები უდავოდ საინტერესო იყო, ვალიარებ. ნიშანს თუ არ დამინერო, გული არ გამიტყდება, რადგან მაინც ყველაფერში ჩამჭრეს, ინგლისურის გარდა.

სრული პატივისცემით და ა. შ.

ჰ. კ.

ახლა ისეთი სახით გადადო ის ოხერი რვეული, თითქოს პინგ-პონგში ან რამე ეგეთში მოეგოს ჩემთვის ნაძლევი. ნაღდად არა მგონია, როდისმე მაინც მოვახერხო და ეს შეცოდება შევეუნდო. თვითონ მაგას რო დაენერა ეგეთი სიბრყივე, მე ხო ნაღდში არ ნა-ვუკითხავდი. თანაც ეგეთი თვითკმაყოფილი სახით. ბოლო-ბოლო, ეგ მინანერიც სწორედ იმიტო გავუკეთე, გულში ხინჯად არ ჩარჩე-ნოდა ჩემი ჩაჭრის ამბავი.

„ახლა, აქეთ ხომ არ მადანაშაულებთ თქვენი ჩაჭრის გამო, ყმანვილო?“ – მეკითხება.

„არა, რას ბრძანებთ! ეგ რამ გაფიქრებინათ, სერ?“ – ერთი ეგ „ყმანვილო“ მაინც რო ვერაფრით მოიშალა...

ისევ სცადა ლოგინზე გადმოეგლო ჩემი ნაცოდვილარი და ისევ ააცილა, ცხადია. ისევ ავდექი და ისევ ისე ავიღე და ისევ იმ ჟურ-ნალს ზემოდან დავადე. მაგარი მოსაბეზრებელია ყოველ ორ-სამ წუთში ერთი და იგივეს კეთება.

„არა, შენ მაინც რას იზამდი ჩემს ადგილას?“ – მეკითხება. „ალაღად მითხარი, ყმანვილო.“

აი, ხომ ხედავთ, მართლა ეკლად ესობოდა ეგ ჩემი გარიცხვა. ეგონა, თავისი წილიც ედო ამ ამბავში. ხოდა მეც ავიქაფე ენა: ასე და ისე-მეთქი, მართლა ბრიყვი ვარ და უმადური, თქვენს ადგილას ყველა ეგრე მოიქცეოდა-მეთქი; საზოგადოდ, ხალხი ჯეროვნად

ვერც აფასებს პედაგოგის მიძიმე შრომას, და ა. შ. და ა. შ. მოკლედ, მოვხსენი გუდას პირი.

ცირკი ის იყო, ერთს ვამბობდი და სულ სხვა რამე კი მიტრიალებდა თავში. მე ხომ ნიუ-იორკიდანა ვარ და ახლა იმას ვფიქრობდი, სენტრალ-პარკში, სამხრეთ მხარეს რო ტბაა, თუ გაყინული დამხვდა და მაშინ იქაური იხვეები რაღას იზამენ-მეთქი. საერთოდ, ვერც ვერასოდეს გამეგო, როგორ უნდა ეცხოვრათ იხვეებს გაყინულ ტბაზე. იქნება და ვინმე ჩამოუვლიდა ხოლმე ფურგონით, ერთიანად წამოკრეფდა და ან ზოოპარკში წაასხამდა ან სადმე. ან იქნებ სულაც სადმე მიფრინავდნენ, ცხელ ქვეყნებში.

მოკლედ, კარგად გამოვძვერი. აქეთ ბებერ სპენსერს ვაბოლებდი, იქით იხვეებზე ვფიქრობდი. მაზალო რამეა. დიდი ტვინის ჭყლეტა სულაც არაა საჭირო, როცა ვინმე მასწავლებელს ელაპარაკები; ოღონდ ერთი ცუდი ზნე სჭირთ – უცბად შეგანყვეტილებენ ხოლმე, სულ რომ არ მოელი, მაშინ.

„და ახლა რა გუნებაზე ხართ, ყმანვილო, ერთი ეგ მითხარით?“

„გარიცხვის ამბავზე მეუბნებით?“ – თან თავში გამკრა, იქნებ ეგ ძვალტყავა მეკრდი მაინც დაიფაროს, ვერაფერი სანახავია-მეთქი.

„თუ სწორად გავიგე, არც ვუტონის სკოლაში ვაკლდა პრობლემები და არც ელკტონ-ჰილში. ეგრეა?“ – დამცინავ ტონს ვილაჩივის, ახლა უკვე რაღაც გესლიანადაც კი ჩამეკითხა.

„ელკტონში დიდი არაფერი, ასე ვთქვათ, საკუთარი ნებით წამოვედი იქიდან.“

„მერედა რატომაო, შეიძლება ვიკითხოთ?“

„აბა რა გითხრათ, გრძელი ამბავია, მოყოლაც კი გამიჭირდება, სერ“. – მიდი ახლა და აუხსენი ამას, რატომ და რისთვის. მაინც ვერ გაიგებს. არაა მაგის საქმე. მთავარი კი ის იყო, ელკტონ-ჰილის სკოლა რო სულ ტრაკილოკიებით იყო სავსე. ეგაა მთელი ამბავი. ერთი გენახათ, რას იტყლარჭებოდნენ! მაგათი დირექტორი, ვინმე ბატონი ჰაასი კიდე იმისთანა გოთვერანი ვინმე იყო, მაგის სწორი ცხოვრებაში არავინ შემხვედრია. ამ ჩვენს მოხუც თერმერზე ათჯერ უარესი. კვირაობით მოსანახულელებლად ჩამოსულ მშობლებს

სათითაოდ ჩამოუვლიდა ხოლმე და თავისებურად აბოლებდა. მაგრამ თუკი ვინმეს მეტისმეტად ხანშიშესული ან ნამეტანი უბრალოდ ჩაცმული ან ეგეთის ვინმე მოაკითხავდა, მტრისას! ორ თითს გაუნვლიდა ჩამოსართმევად და მერე იქვე ვინმე სხვას გაუბამდა საათიან ლაყაფს, ამათ კიდე ზედაც აღარ შეხედავდა, თუნდაც მართლა მისთვის ჰქონოდათ რამე სათქმელი. აი, ეგეთებს ვერ ვიტან. მაჟორიალებს მაგათი შემყურე. ელკტონ-ჰილშიც სწორედ მაგიტო აღარ დამედგომებოდა.

ბებერმა სპენსერმა კიდე მითხრა რაღაც, მაგრამ წესიერად ვერც გავიგონე, იმ ჩემისა ჰაასზე ვფიქრობდი. „რა ბრძანეთ, სერ?“ – ჩავეკითხე.

„გული მაინც სულ არაფერზე გწყდება? პენსიდან წასვლაზე გეუბნები.“ „რამე რო იყოს, კი, როგორ არა... ოღონდ ჯერ მთლად აზრზე ვერ მოვსულვარ, ალბათ. ან იქნებ დროა საჭირო, რაღაცის დაკარგვა რო მართლა შეიგრძნო. ახლა მხოლოდ ოთხშაბათი დღე მიტრიალებს თავში, სახლში რო ჩავალ. ცოტათი მართლა წავიშტერებ, ეტყობა.“

„გინდა მითხრა, საკუთარი მომავლის ამბავი საერთოდ არ განაღვლებს, ყმანვილო?“

„კი, როგორ არა – ცოტათი როგორ არ მანაღვლებს, ოღონდ...“ – აქ კი ძაან-ძაან ჩაფიქრებული სახე მივიღე, – „როგორ გითხრათ და, არც მთლად იმდენად.“

„ეგ დროც მოვა, ნახავ თუ არა“, – ბებერი სპენსერი მეუბნება. „ოღონდაც გვიან იქნება თითზე კბენანი.“

დამინყო ახლა. სულ არ ჩამომწერა ცხოვრებაში?

„ალბათ ეგრეც იქნება, სერ. მართალი ხართ.“

„მინდა ყურები გამოიბერტყო, ყმანვილო... მინდა ჩემდანილად მაინც დაგეხმარო რამით. მართლა მინდა.“

უნდოდა, კი. ვინ ამბობს, არაო. ოღონდ გაღმით ის იყო და გამოღმით მე.

„მესმის, სერ. მაგდენი კი მესმის.“ – ვეუბნები. „მადლობა დიდი. მართლა მადლობელი ვარ თქვენი.“ მერე ლოგინიდან წამო-

ვინიე, მართლა აღარ შემეძლო იმ ხრეშზე ჯდომა. „ახლა კი უნდა დაგემშვიდობოთ, სერ. მთელი ჩემი რამეები სპორტდარბაზში დავტოვე. უნდა წამოვიღო და ჩავლაგდე. დროა უკვე.“ ქვეშ-ქვეშ გამომხედა და ისევ თავის კანტურს მოჰყვა, ღრმააზროვნად. უცაბედად მართლა შემეცოდა, მაგრამ არც იქ დარჩენა შემეძლო მეტხანს – მთელი ეს გაღმა-გამოღმა ყოფნა და ყოველ ჯერზე მაგის მიზანსაცდენილი რალაცეების იატაკიდან აკრეფა და დაფხავებულ-დალაქავებული ხალათი მაგის გაძვალტყავებულ-ჩავარდნილ მკერდზე და წამლების ქოთი და რა ვიცი, კიდევ რა არა...

„იცით, სერ... ჩემზე ნუ იღარდებთ.“ – ვეუბნები. „მართლა გეუბნებით, როგორმე ვუშველი თავს. უბრალოდ, ახლა ეგეთ დინებაში ვარ მოხვედრილი. ყველა ხვდება ხოლმე რალაც დინებაში და თვითონ უნდა გამოაღწიოს იქიდან.“

„არ ვიცი, აბა... არ ვიცი რა გითხრა.“

კარგი რა. რა უნდა მითხრა იმისთანა. „ასეა, სერ. დარწმუნებული იყავით,“ – ვეუბნები. „თითოჯერ ყველას წაუცდება ხოლმე ფეხი. ჩემზე კი ნუ სწუხართ.“ – ლამის იყო, მხარზე მოვუთათუნე ხელი. „აბა, კარგად მეყოლეთ, სერ.“

„ცხელი შოკოლადი მაინც დაგველია, ჰა? ცოლს გავცახებ...“

„ველარ მოესწრება, სერ... უნდა წავიდე. დიდი მადლობა ყველაფრისთვის.“

ხელი ჩამოვართვით ერთმანეთს, კაცურად. თუმცა ამაზე ნაღვლიანი გამომშვიდობება ჯერ არავისთან მქონია.

„ერთი-ორ სიტყვას მაინც მოგწერთ ხოლმე, სერ. თქვენ კი თავს გაუფრთხილდით, დიდი ვერაგი რამეა ეგ გრიპი.“

„კარგად მენახე, ჰოლდენ.“

კარი რომ გამოვიხურე და დერეფანში გავედი, რალაც კი მომაცხა ისევ იმ ხაფი ხმით, მაგრამ კარგად ვერ გავარჩიე. ალბათ აბა, შენ იციო, ან რამე ამდაგვარი. ეგეთ რამეს ჩემს დღეში არ მივაცახებ ვინმეს ზურგში. რო დაუფიქრდე, ამაზე იდიოტური რა სიტყვა უნდა დაუგდო კაცს.